

Univerzita Karlova
Přírodovědecká fakulta
Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Výzkumná zpráva
Metody terénního šetření v SG 2018/2019
**Slovenská suburbanizace v rakouském a maďarském zázemí Bratislavy
(případová studie Rajka a Kittsee)**

Veronika Petříková, Ondřej Sládeček

Září 2019

Obsah

1. ÚVOD	3
2. METODIKA	3
3. SUBURBANIZACE – TEORETICKÉ PŘÍSTUPY	4
4. SUBURBANIZACE V REGIONU OKOLO BRATISLAVY	6
5. POROVNÁNÍ MAĎARSKÉ A RAKOUSKÉ SUBURBIE (OBEC RAJKA A KITTSEE)	9
5.1 Suburbanizace v maďarské Rajce	9
5.1.1 Terénní průzkum v Rajce	13
5.2 Suburbanizace v rakouském Kittsee.....	22
5.2.1 Terénní průzkum v Kittsee.....	25
6. SLEDOVANÉ OBCE V MÉDIÍCH.....	32
6.1 Migrace.....	32
6.2 Soužití více národností	33
6.2 Ceny nemovitostí.....	34
7. ZÁVĚR	35
8. POUŽITÉ ZDROJE	36
PŘÍLOHA 1.....	40

1. ÚVOD

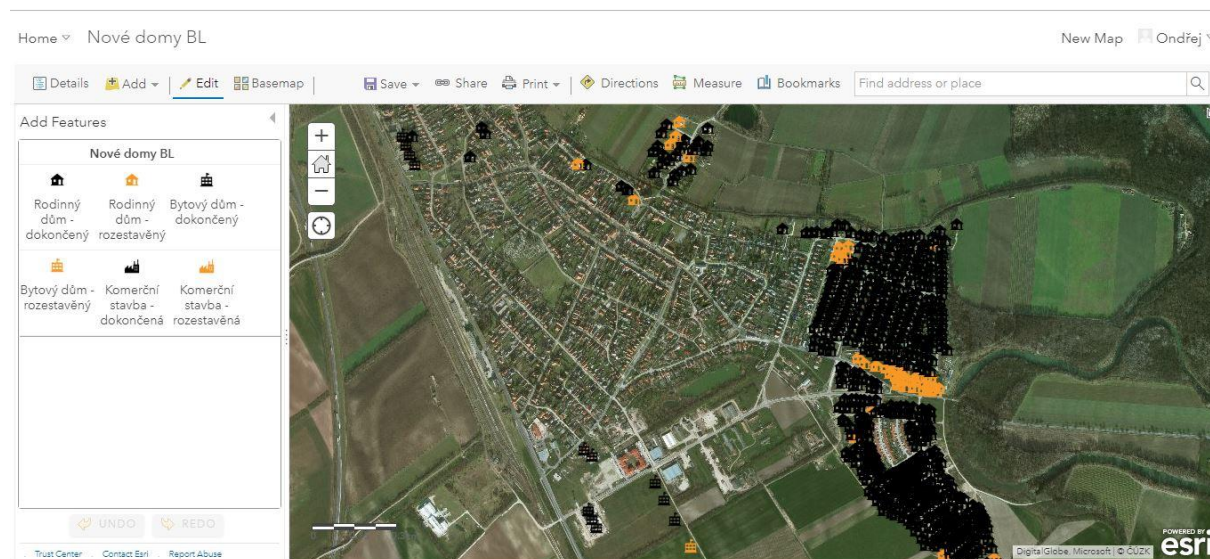
Výzkumná zpráva o přeshraniční suburbanizaci v okolí Bratislavy v maďarském a rakouském pohraničí vznikla na základě práce studentů předmětu Metody terénního výzkumu v sociální geografii v letním semestru 2019. Cílem práce je analyzovat suburbanizaci v maďarské obci Rajka a rakouské obci Kittsee a vzájemně je porovnat. Suburbánní procesy v této oblasti započaly v 90. letech v období po pádu železné opony v státních hranicích a dále sílily s uvolněním režimu na hranicích po vstupu do EU a Schengenského prostoru. Svůj vliv mělo i zavedení eura na Slovensku, které zemi přiblížilo Rakousku. Byly použity metody terénního průzkumu s využitím tabletů. Byly vyznačeny nové i rozestavěné domy rezidenční a komerční suburbanizace do mapové aplikace Collector for ArcGIS. Na internetu byl učiněn průzkum cen nemovitostí, nalezeny statistické údaje o obyvatelstvu a zjištěno, jak je migrace Slováků vnímána slovenskými, českými, rakouskými i maďarskými médii.

2. METODIKA

Pro zjištění rozsahu suburbanizace v maďarské Rajce a rakouském Kittsee byl nejprve učiněn tzv. desk research. Za pojmem desk research se skrývá práce od stolu, kdy byla shromažďována dostupná data a veškeré potřebné podklady pro následný terénní výzkum. Byly zjišťovány údaje z rakouského a maďarského statistického úřadu, byla provedena rešerše literatury k danému tématu, porovnány ceny bydlení na stránkách Topreality.sk a zjišťován obraz slovenské suburbanizace v obci Rajka a Kittsee v médiích.

Terénní šetření probíhalo, jak v Maďarsku, tak v Rakousku. Konkrétně v maďarské obci Rajka a v rakouském Kittsee. Terénní šetření se uskutečnilo ve dnech 16. – 19. 6. 2019. Výběr území proběhl prostřednictvím aplikace, která byla využívána i v průběhu celého terénního šetření. Touto aplikací je ArcGIS Collector, který poskytl možnost monitoringu prostředí online, tudíž bylo možné přidávat poznámky a výzkumné postřehy rovnou do mapy. Pracovní prostředí ArcGIS Collectoru přibližuje obr. č. 1. Pouhým kliknutím do této aplikace je možné zaznamenat např., jak tomu bylo při tomto terénním výzkumu, rodinné domy dokončené, rodinné domy rozestavěné, bytové domy dokončené, bytové domy rozestavěné, komerční stavbu dokončenou a komerční stavbu rozestavěnou. Do aplikace lze vyznačovat, jak jednotlivé domy, tak celé plochy. K obojímu pak lze zaznamenávat poznámky, případně přidávat fotografie. Sledované charakteristiky jednotlivých lokalit jsou vypsány v příloze 1.

Obr. č. 1: Pracovní prostředí aplikace ArcCollector na příkladu obce Rajka. Dokončené domy jsou vyznačeny černou barvou a rozestavěné domy oranžovou barvou

Zdroj: ArcCollector 2019

3. SUBURBANIZACE – TEORETICKÉ PŘÍSTUPY

Slovo suburbanizace pochází z anglického „suburb“. Tento anglický pojem lze překládat jako předměstí, či růst předměstí (Hrůza 1997). Jedná se o prostorové rozšíření města do okolního venkovského prostoru. Suburbanizace se vyznačuje rozvolněnou zástavbou s nižší hustotou osídlení, než je tomu v centru města. Rozlišuje se suburbanizace rezidenční a suburbanizace komerční, kdy dochází k přesunu těchto funkcí, případně i funkcí dalších, z města do jeho okolí, a spolu s nimi se přesouvá také obyvatelstvo (Ouředníček, 2008). V suburbánních lokalitách jsou obvykle samostatné nebo řadové domy s jedním nebo dvěma patry a malým pozemkem, které mají obyvatelé podobné sociální třídy. Komerční a průmyslové zóny jsou pak umístěné většinou podél dálnic vedoucích z města (Sýkora 2002).

Suburbanizace se objevila už v 18. století během začínající průmyslové revoluce, kdy se bohatí lidé stěhovali za město za čistým vzduchem, aby unikli z prostředí znečištěného průmyslem. Masivního charakteru nabyla až v 50. letech 20. století v USA, protože se sen o domě za městem stal dostupným pro početnou střední třídu (Sýkora 2003). V západní Evropě byl tento proces opožděn. Suburbanizace byla v socialistických státech přerušena, protože ji stát nepodporoval. Ceny bydlení ve městě a za jeho okrajem se téměř nelišily (Musil 2001). Stát v rámci plánovaného hospodářství realizoval stavby panelových sídlišť ve městech jako kolektivní řešení bytové otázky. V postsocialistických zemích se začala týkat střední třídy až po roce 1989 se změnou režimu a ekonomickou transformací ve snaze dohnat

vyspělý Západ. Dalšími příčinami byl nárůst cen pozemků ve velkých městech po deregulaci a privatizaci (Kostecký, Čermák 2004).

Sýkora (2002) uvádí, že podmínkami pro vznik suburbanizace je několik vzájemných provázaných faktorů. Jedná se o rozšíření osobních automobilů, kvalitní silniční síť, dostupné hypotéky a dostatečně početná bohatnoucí střední třída, která touží po bydlení v klidné lokalitě mimo ruch velkého města. Lidé touží po nezávislosti, kterou jim má přinést vlastní dům se zahradou, ale na druhou stranu se v suburbánní lokalitě stávají závislími na dopravě a vlastnictví i několika aut v rodině.

Ve střední Evropě většinou nové suburbie navazují na starou zástavbu, která má svou občanskou vybavenost. V USA se většinou staví nová sídla odděleně od starých a obyvatelé musejí jezdit autem pro vše, co potřebují (Ferenčuhová, a kol. 2009).

Suburbánní sídla vytvářejí prostor, který není tradičně městský ani venkovský. Většina jeho obyvatel je závislá na dojíždění za většinou občanské vybavenosti, která v suburbii chybí (Tunka 2012). Obyvatelé chtějí žít na klidném venkově, s čistým ovzduším a nízkou kriminalitou, ale studovat, pracovat a bavit se ve velkém městě nabízejícím širokou paletu služeb. Problémem ale je, že část ožijí v anonymním prostředí a tráví mnoho času v autě dojížděním (Galčanová 2012).

Nedostatečně regulovaná suburbánní zástavba může vytvořit tzv. *urban sprawl* tj. sídelní kaši, jako negativní urbanistický jev, který degraduje prostředí, co se týká estetiky i ekologie. Pod pojmem *urban sprawl* se ukrývá v prostoru roztroušená jednotvárná zástavba. Vyznačuje se příliš nízkou hustotou osídlení na to, aby se vytvořily některé městské funkce. Zajištění dopravní obslužnosti a technické infrastruktury je proto velmi nákladné a neefektivní (OECD 2018). Negativním důsledkem suburbanizace je především zvyšování automobilové dopravy. Důvodem je nedostatečné propojení městskou hromadnou dopravou, kterou se nevyplácí provozovat v příliš rozvolněné zástavbě, a také absence služeb v blízkosti bydliště (Hnilička 2005).

Suburbánní čtvrti v různých obcích mívají podobný charakter zástavby, proto je pro jejich obyvatele často obtížné vytvořit si vlastní místní identitu (Dillinger 2004)

Do nových domů se stěhují lidé s odlišným sociálním statutem od starousedlíků. Jedná se většinou o mladé lidi se středním nebo vyšším vzděláním a nadprůměrnými příjmy. Tyto velké rozdíly oproti starousedlíkům mohou způsobit sociální polarizaci a konflikty mezi

oběma skupinami (Ouředníček 2002, s. 50-51). Je to způsobené odlišným způsobem života, kdy obě skupiny pracují a odpočívají v různou dobu. Mohou se také vyskytnout neshody kvůli rozdílným představám o komunální politice a rozvoji obce (Ouředníček 2008, s. 41),

4. SUBURBANIZACE V REGIONU OKOLO BRATISLAVY

Po zániku železné opony v roce 1989 začaly pomalu na obou stranách slovensko-rakouské hranice integrační procesy. Vše bylo ztíženo několika problémy, jako je jazyková bariéra, velké ekonomické rozdíly mezi oběma státy, národnostní předsudky a po 40 let zpřetrhané kontakty mezi lidmi a mentalita obyvatel pohraničí zvyklých hledět jen do vnitrozemí svého státu (Dillinger 2004).

Suburbanizace v okolí Bratislavy je specifická kvůli geografické poloze města v blízkosti trojmezí státních hranic Slovenska s Maďarskem a Rakouskem (viz obr. č. 2). Na slovenské straně nemůže k suburbanizaci docházet v celé okolní výseči, protože na severozápadě od města se nachází zalesněná kopcovitá oblast CHKO Malé Karpaty, dále na severovýchodě leží vojenský prostor Záhorie a na jihovýchodě od města je vodní nádrž Hrušov na Dunaji. Podle Novotného (2016) transformace ekonomiky ke kapitalismu na Slovensku vedla ke zvětšení rozdílů mezi regiony a stěhování za prací do Bratislavy. Následovalo velké zvýšení cen bytů ve městě a stále více obyvatel začalo hledat vhodné pozemky pro výstavbu domů v okolí.

Bratislava dosáhla maximálního počtu obyvatel 452 288 roku 1996 a od roku 1997 následoval pokles přibližně o 1 000 osob ročně. (Slavík, a kol. 2011)

Šveda (2012, s. 107) uvádí, že od roku 2003 do roku 2008 vzrostla cena metrů čtverečního nemovitosti z 1200 na 2000 eur. Velkým problémem byl nesoulad mezi nabídkou a poptávkou, kdy investoři se zaměřovali na výstavbu drahých velkých bytů, ale přitom na trhu chybělo mnoho levnějších bytů menší plochy, po kterých byla velká poptávka.

Po roce 2000 se suburbanizace kolem Bratislavy zintenzivnila a získala plošný charakter místo dřívějšího mozaikového. Začala zasahovat přes státní hranice a začala se budovat velká sídla například v Chorvatském Grobu a Dunajské Lužné (Slavík, a kol. 2011). Do roku 2009 hranice suburbánní zóny cca 30 km od Bratislavy na slovenské straně. Do vzdálenosti 15 km bylo 48 % nově postavených rezidenčních lokalit. Největší rezidenční lokalita vznikla v Chorvatském Grobu, vyznačuje hustou zástavbou na

malých parcelách často s chybějící občanskou vybaveností a některé domy jsou dokonce i bez vodovodu (Šveda 2012).

Pohraniční obce v Rakousku a Maďarsku lákají Slováky nižšími cenami nemovitostí a dobrou dostupností z Bratislavy autem. Z Bratislavy jezdí autobusy do Rajky v Maďarsku a do Wolfstahlu v Rakousku. V Maďarsku se Slováci z Bratislavy stěhují především do Rajky a dále do Bezenye, Dunakiliti nebo až do 40 km vzdáleného okresního města Mosonmagyaróvár. V Rakousku se slovenská suburbanizace nejvíce týká obcí Wolfstahl, Kittsee a Hainburg an der Donau (Slavík, a kol. 2011). V roce 2011 žilo 14 % Slováků ve Wolfsthal-Berg, více než 11 % v Kittsee a 25 % v Rajce. Do sububií se ze Slovenska stěhují především lidé s vysokoškolským vzděláním (Cross-Border Newsleter 2015). Skutečný počet lidí, kteří se přestěhovali do suburbanních lokalit v okolí Bratislavy v letech 2000 – 2009 je vyšší než ukazuje statistika a odhaduje se jen obtížně, protože mnoho lidí si nepřehlásilo své trvalé bydliště (Slavík, a kol. 2011).

Obr. 2: Poloha obcí Rajka a Kittsee v suburbánním zázemí Bratislavy

BRATISLAVA A OKOLÍ (poloha obcí Rajka a Kittsee)

Zdroj: vlastní zpracování

Markušová (2011) popisuje, jak rostoucí poptávka po stavebních parcelách ve slovenských obcích v okolí Bratislavy zvyšuje ceny a nutí méně movité Slováky k hledání parcel za hranicemi. Ceny pozemků v obcích okolo Bratislavy se v roce 2009 pohybovaly od 90 eur za metr čtvereční na jihovýchodě po 175 eur na severozápadě. Rozhodující je rozdílná hustota dopravní infrastruktury a hezčí okolí podle názoru starosty Rajky (Sme 2009a).

Nutnost denního dojíždění ze suburbii do Bratislavy silně zatížila předtím málo frekventované místní silnice na venkově. Další komplikaci představuje umístění autobusových zastávek v obcích ve staré zástavbě, která je často vzdálená od nových domů. Specifikem Bratislavy je blízká vzdálenost z jejího centra do nejbližšího rakouského města Haiburg an der Donau (12,5 km) a maďarského města Mosonmagyaróvár (22,4 km). Je udávána přímá vzdálenost od okraje administrativní hranice Bratislavy.

Přeshraniční urbanizace byla postupně usnadněna vstupem Slovenska a Maďarska do EU 1. 5. 2004, vstupem Slovenska a Maďarska do Schengenského prostoru 21. 12. 2007 a přijetím eura 1. 1. 2009 na Slovensku. Rakousko vstoupilo do EU už roku 1995. Otevřením hranic a postupným oslabováním jejich významu po pádu železné opony nastalo propojování všech tří zemí, ke kterému docházelo již dříve v období Rakouska-Uherska (do roku 1918). Suburbanizaci podpořilo i postupné zmenšování rozdílů v ekonomické úrovni mezi Slovenskem a Rakouskem po roce 1989. Slováci těží z toho, že migrují z Bratislavy, nejbohatšího slovenského regionu, do obcí v Rakousku, které patří chudšímu pohraničí, oblasti v minulosti zaostávající kvůli sousedství se stagnujícím socialistickým blokem států uzavřených za železnou oponou. Bydlí na rakouské periferii, ale pracovat mohou v Bratislavě.

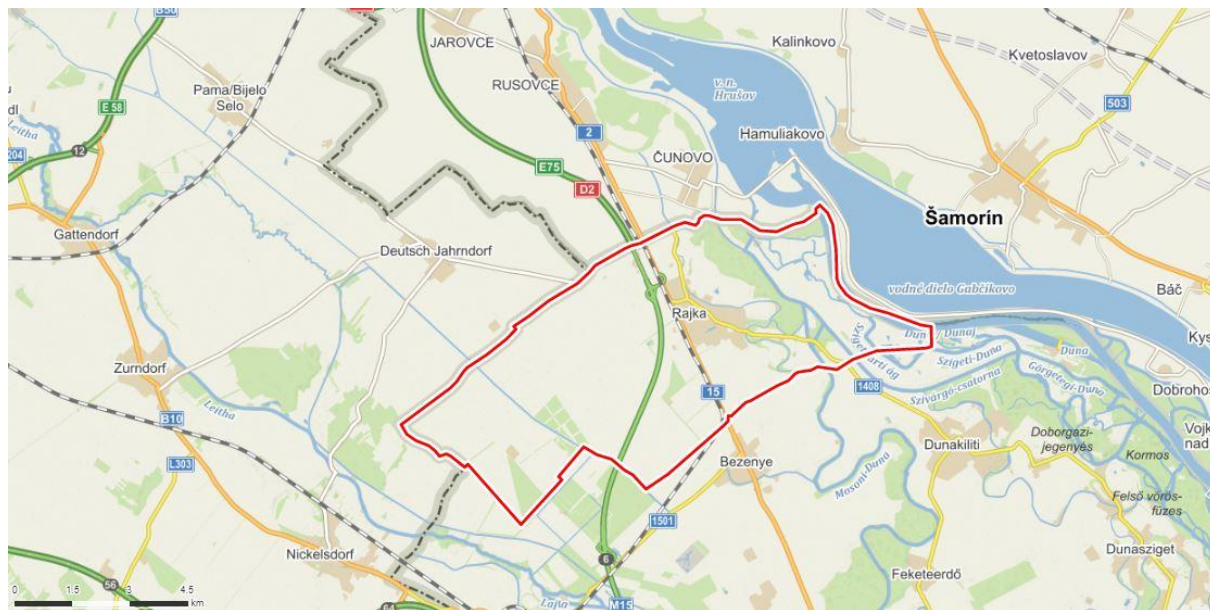
Nevýhody příhraniční suburbanizace představuje jazyková bariéra a odlišné zákony v jednotlivých státech, které ztěžují Slovákům postavení nových domů.

5. POROVNÁNÍ MAĎARSKÉ A RAKOUSKÉ SUBURBIE (OBEC RAJKA A KITTSEE)

5.1 Suburbanizace v maďarské Rajce

Rajka je obec o rozloze 52,6 km² v severozápadním Maďarsku. Je jednou z 26 obcí v okrese Mosonmagyaróvár. Patří do župy Győr-Moson-Sopron s hlavním městem Győr (česky Ráb). Rajka leží u hranice se Slovenskem a Rakouskem u přehrady Gabčíkovo (viz obr. č. 3).

Obr. 3: Poloha Rajky u trojmezí státní hranice Maďarsko - Slovensko - Rakousko

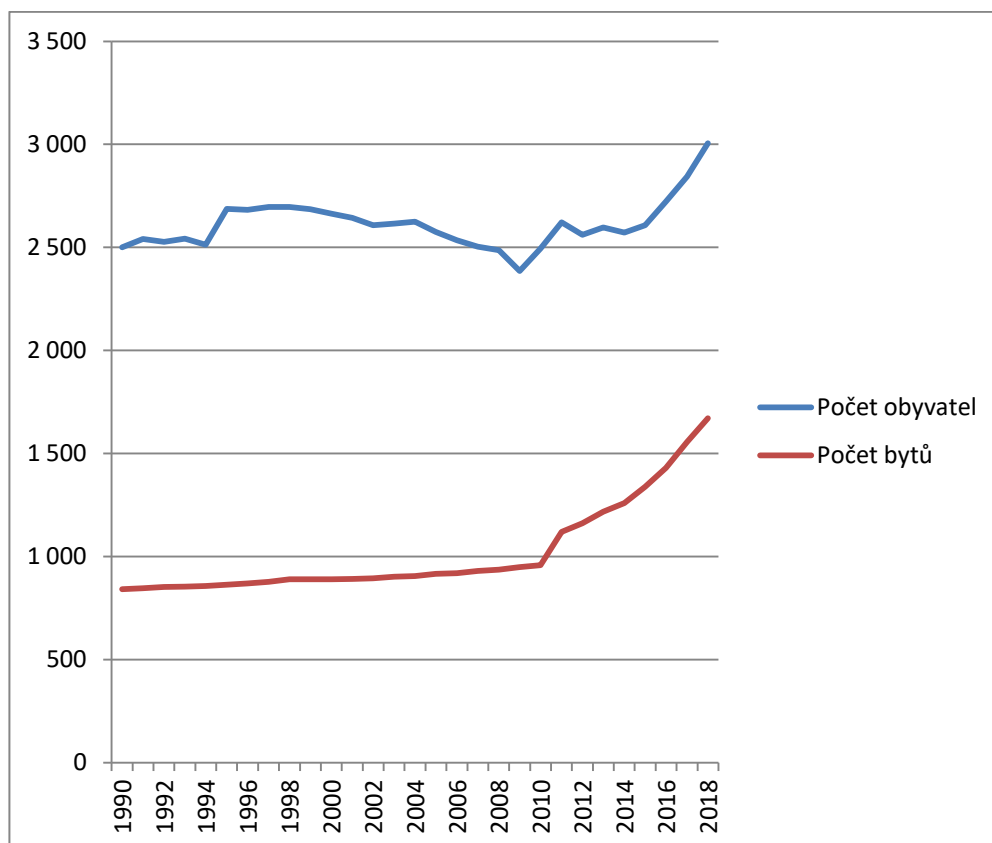

Zdroj: Mapy.cz 2019

V Rajce žilo až do konce 2. světové války okolo 80 % Němců, zbytek obyvatel tvořili Maďaři a Židé. Většina Němců byla odsunuta, a ti Židé, kteří válku přežili, se do obce nevrátili. Rajka byla poté dosídlena Maďary z okolních obcí a ze Slovenska. Němců s maďarským občanstvím v obci do dnes zůstalo okolo 200 (Tyzden 2008). Počet obyvatel vzrostl z 2 500 k 1.1.1990 na 3 006 k 1.1. 2018. Počet bytů za stejné období vzrostl z 842 na 1 671 (viz. graf č. 1) (KSH.hu 2018).

K 1.1. 2019 v obci žilo 3 548 obyvatel. Ještě roku 2017 to bylo jen 3 165. Občanská vybavenost zahrnuje jednu zubařskou ordinaci, všeobecného lékaře, lékárnu, mateřskou školu, maďarskou základní školu a uměleckou školu, centrum péče o rodinu a dítě a 2 obchody s potravinami CBA. V obci funguje i policie (Rajka 2019).

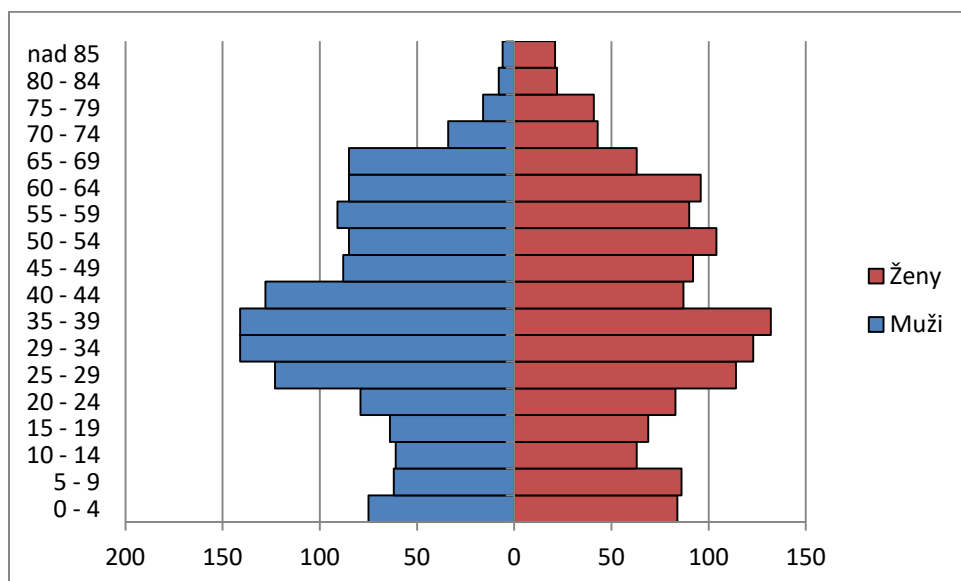
Graf č. 1: Vývoj počtu obyvatel a bytů v Rajce v letech 1990 – 2018

Zdroj: KSH.hu 2018

Skutečný počet obyvatel je ale vyšší, než uvádí sčítání lidu, protože ne všichni zde žijící lidé mají v Rajce i nahlášené trvalé bydliště. Pokud počítáme průměrně 3 lidi na byt, dosáhl už cca 5 000. V obci narůstá počet Slováků, které sem lákají levné stavební parcely a domy. Výhodu pro ně představuje blízkost státní hranice, proto mají signál dvou nejvýznamnějších slovenských mobilních operátorů (Orange a T-Mobile Slovakia). Také mohou přijímat slovenskou digitální i analogovou televizi (Wikipedie.hu 2019). V roce 2012 činil podíl Slováků 50 %, v absolutních počtech cca 1400 lidí. Co se týče věkové struktury obyvatelstva (viz graf č. 2), nejpočetnější skupinou je obyvatelstvo mezi 15-64 lety věku (75 %), děti (tedy 0-14 let) tvoří 16 % a nejméně početnou skupinou jsou osoby nad 65 let (9 %) (KSH.hu 2013). Věkové skupiny obyvatel detailněji znázorňuje graf č. 2., přičemž nejsilnější skupinou jsou obyvatelé ve věku 30 – 39 let. Podařilo se nalézt jen data pro rok 2011, kdy proběhlo Sčítání lidu. Většina Slováků se do obce přistěhovala až po tomto datu. Data pro rok 2018 by byly více vypovídající.

Graf č. 2: Struktura obyvatel Rajky podle věku a pohlaví v roce 2011

Zdroj: KSH.hu 2013

Cena bytů dosahuje obvykle 1000 eur za metr čtvereční (Index 2012). V územním plánu obce z roku 2018 jen velmi málo zastavitelných ploch. Už se nepočítá s větším počtem nových domů a podstatným nárůstem obyvatelstva imigrací. Ceny nemovitostí v Rajce dosahují na základě dat webu zaměřeného na reality TOP Reality (2019) za rodinný dům v Rajce se zastavěnou plochou 100 m² 138 000,00 €. Ceny třípokojových bytů se poté pohybují v rozmezí 67 000,00 € po 103 000,00 €.

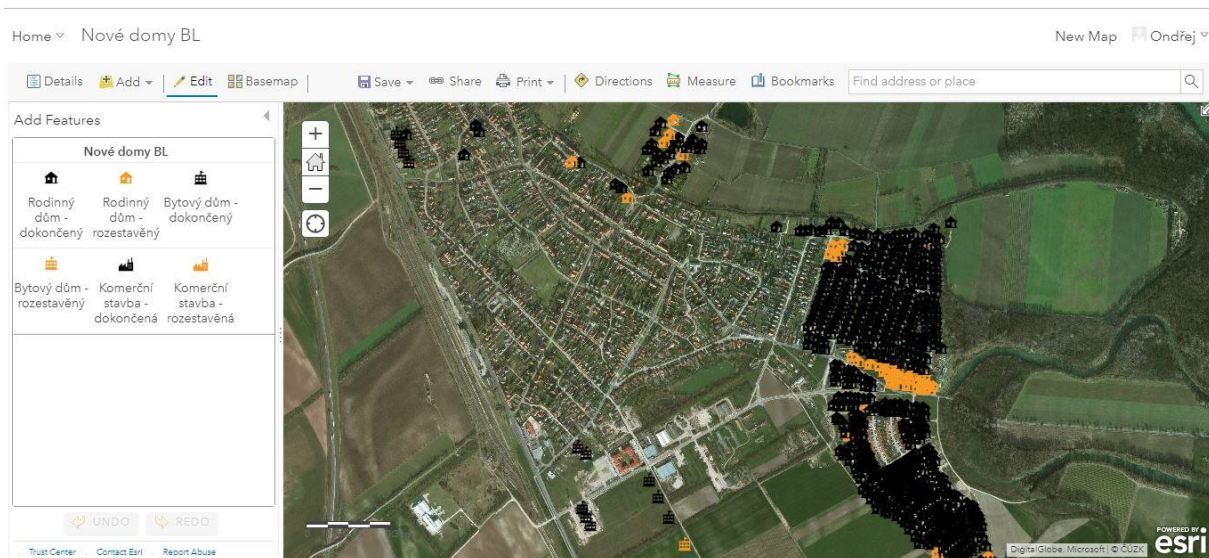
V letech 2011 a 2012 byla atmosféra vztahů mezi Slovenskem a Maďarskem poškozena několika provokacemi maďarských nacionalistů. Od té doby se vztahy zlepšily částečně i díky konci hospodářské krize, ale další integrace obcí v regionu trojmezí státních hranic záleží na budoucím politickém vývoji, jestli bude pokračovat evropská integrace.

Velkým pozitivem oblasti je pro slovenské novousedlíky skvělá dopravní dostupnost po dálnici D2 do Bratislavy a rychlostní silnici M15 také do Mosonmagyaróvár. Od roku 2008 jezdí z centra Bratislavy od budovy Slovenského národního divadla do Rajky autobusová linka s frekvencí jednou za hodinu (Mandiner 2010). Rajka je s Bratislavou propojená i železnicí. Podle Ekonomika.sme (2019) má být dokončeno na jaře 2020 rozšíření rychlostní silnice M15 v ceně 60 milionů eur, která vede z maďarské dálnice M1 u obce Levél přes Rajku k hraničnímu přechodu Čunovo - Rajka, kde navazuje na slovenskou dálnici D2.

5.1.1 Terénní průzkum v Rajce

Bylo zjištěno, že suburbanizace v Rajce se prostorově soustředí především ve východní části obce, kde si Slováci postavili celou novou čtvrť (viz obr. č. 4, 5, 6 a 7).

Obr. č. 4: Rajka s vyznačenými lokalitami rezidenční suburbanizace

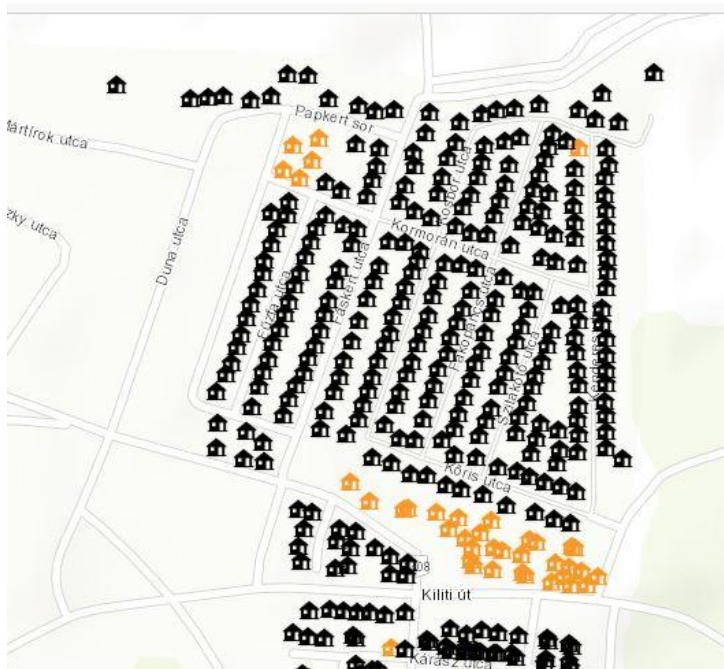
Zdroj: ArcCollector 2019

Obr. č. 5: Rajka – nová slovenská čtvrť východní části

Zdroj: [google.cz/maps](https://www.google.cz/maps) 2019

Obr. č. 6: Nové domy (černé) a rozestavěné (oranžové) vyznačené ve slovenské čtvrti ve východní části Rajky.

Zdroj: ArcCollector 2019

Převažují domy střední kategorie, tedy domy vystavěné na klíč a s menšími zahrady. Domy jsou až na výjimky vystavěny v podobném duchu. Jejich ceny se pohybují v rozmezí 4–8 milionů Kč. Vyčnívající architektura tvořená originálními domy vyšší cenové úrovně byla zjištěna jen u pár výjimek (viz. obr. č. 8 a 9). Bytové domy se zde nenacházejí (viz obr. č. 6). Všechny ulice jsou vyasfaltovány (viz obr. č. 11), ale chodníky většinou chybí. Pouliční osvětlení je zde dostatečné. Většina domů, až na výjimky má svou poštovní schránku. Veřejné lavičky se v této oblasti nacházejí jen na dětském hřišti (viz obr. č. 13). V lokalitě se obyvatelé mohou scházet právě na dětském hřišti nebo v restauraci Rajka Kuria (viz obr. č. 15). Významné prvky anonymizace nebyly nalezeny. Výjimkou může být skupina domů, které jsou odděleny od okolí společnou zdí (viz obr. č. 12) a několik odlišných domů (viz obr. č. 9 a 10). Závory, kamery ani bezpečnostní služba nebyla zjištěna v žádné z oblastí. V ulicích parkuje většina aut se slovenskými poznávacími značkami.

V lokalitě jižně od hlavní ulice Kiliti se nacházejí i řadové domy (viz obr. č. 7).

Obr. č. 7: Rajka – rezidenční suburbanizace ve východní části, jižně od oblasti na obr. č. 5

Zdroj: google.cz/maps 2019

Obr. č. 8: „Bílý dům“ v Rajce - dominanta ulice

Zdroj: Sládeček 2019

Obr. č. 9: Rajka – anonymizace - dům na konci slepé ulice schovaný za zatáčkou

Zdroj: Sládeček 2019

Obr. č. 10: Rajka – anonymizace – dům za zdí

Zdroj: Sládeček 2019

Obr. č. 11: Rajka – pohled na jednu z nových ulic

Zdroj: Sládeček 2019

Obr. č. 12: Rajka – skupina domů za „jednou zdí“ a starý dům napravo

Zdroj: Sládeček 2019

Obr. č. 13: Rajka – dětské hřiště – ve východní části v nové zástavbě

Zdroj: Sládeček 2019

Byla pozorována velká snaha využít každý volný pozemek v intravilánu. Územní plán v současnosti počítá již jen v omezené míře s další výstavbou vně intravilánu. Je rozestavěných přes dvacet rodinných domů v lokalitě mezi jednotlivými částmi slovenské čtvrti (viz obr. č. 14). Jsou stavěné individuálně v podobném architektonickém stylu. Zatím neexistují žádné prvky, které by je propojovaly, všechny se dají charakterizovat, že stojí na malém pozemku a tvoří tak poměrně hustou zástavbu.

Obr. č. 14: Rajka – probíhající výstavba u hlavní ulice ve východní části obce

Zdroj: Sládeček 2019

Terénním průzkumem bylo v restauraci Rajka Kúria (viz obr. č. 15) v nové čtvrti obývané Slováci na jihovýchodě obce zjištěno, že je zde zaměstnána slovenská obsluha a lze platit i eurem. Slováci mají svůj web <http://www.rajka.eu>, kde sdílí informace užitečné pro život v Rajce. Je zde například kontakt na firmu zajišťující překlady a tlumočení. Lidé se spolu domlouvají i anglicky a německy.

Obr. č. 15: Rajka – restaurace Rajka Kuria se slovenskou obsluhou

Zdroj: Sládeček 2019

Dále byly v obci zjištěny samostatně stojící rodinné domy konkrétně v severní části obce (viz obr. č. 16). V severozápadní části stojí 4 bytové domy (viz obr. č. 17). Mohutná výstavba bytových domů probíhá v jižní části v blízkosti silnice na Bezenye, kde je již 9 domů postaveno a 8 rozestavěno (viz obr. č. 18).

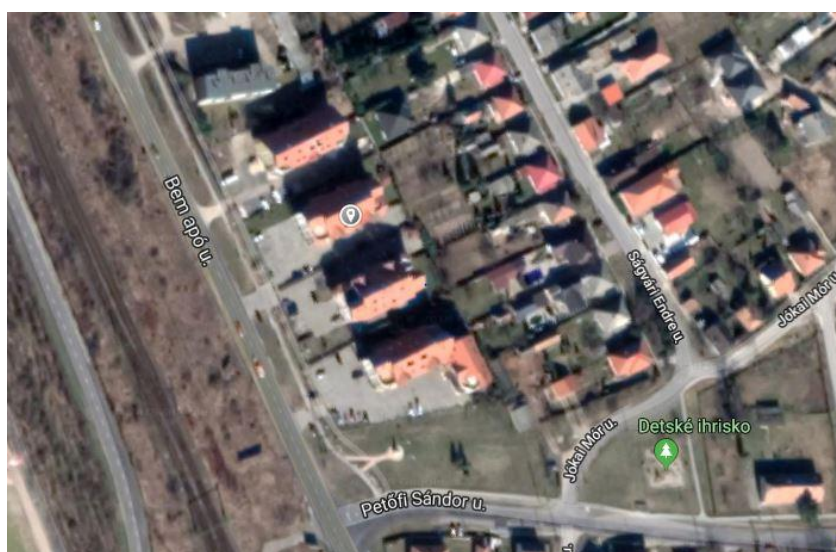
Komerční suburbanizace nebyla v obci zaznamenána. Obchody se nacházejí ve staré zástavbě.

Obr. č. 16: Rajka – lokalita rezidenční suburbanizace v severní části – rodinné domy

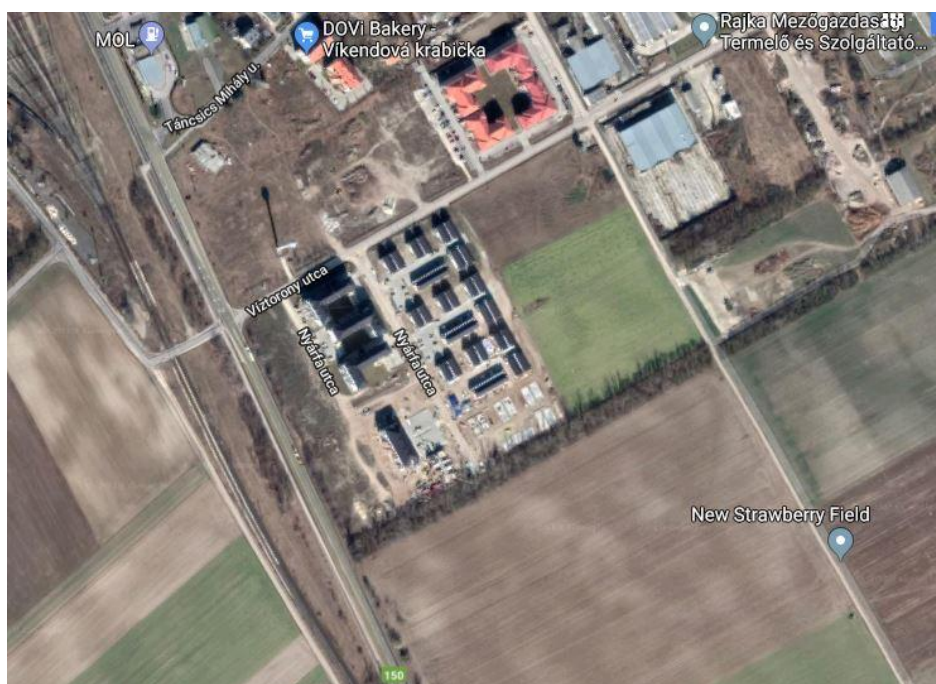
Zdroj: google.cz/maps 2019

Obr. č. 17: Rajka – nové bytové domy v severozápadní části

Zdroj: google.cz/maps 2019

Obr. č. 18: Rajka – Probíhající výstavba bytových domů v jižní části

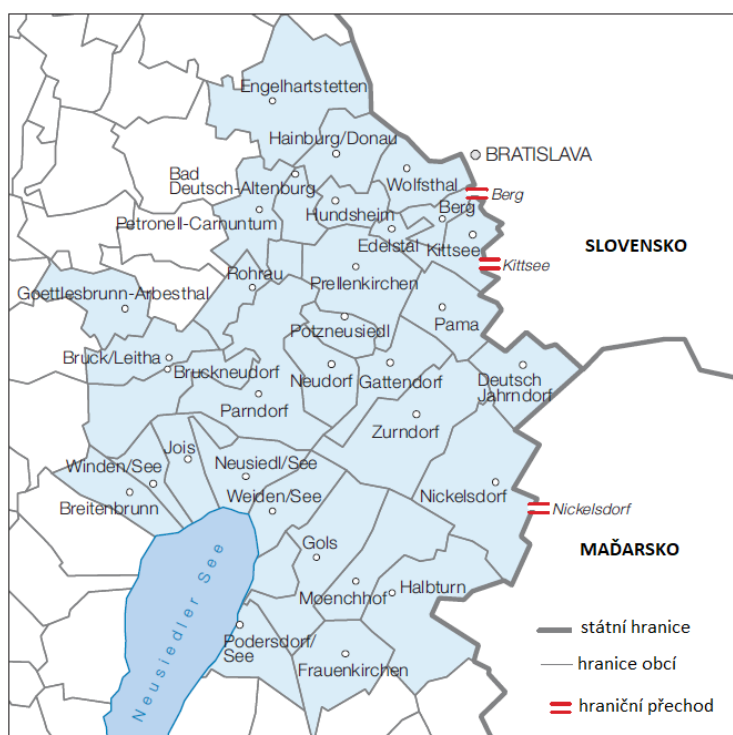

Zdroj: google.cz/maps 2019

5.2 Suburbanizace v rakouském Kittsee

Obec Kittsee leží v severovýchodním okraji spolkové země Burgenland (česky Hradsko) v okrese Neusiedl am See v oblasti ohraničené Dolním Rakouskem (sousední obcí Berg) a slovenským hlavním městem Bratislavou (viz obr. č. 19). Hranice se Slovenskem je vzdálena pouhých 800 m od okraje zástavby obce. Území náleží do spolkové země Burgenland a je součástí. Okres Neusiedl am See na jihu a východě sousedí s Maďarskem. Rozloha obce Kittsee je 19,3 km².

Obr. č. 19: Poloha Kittsee

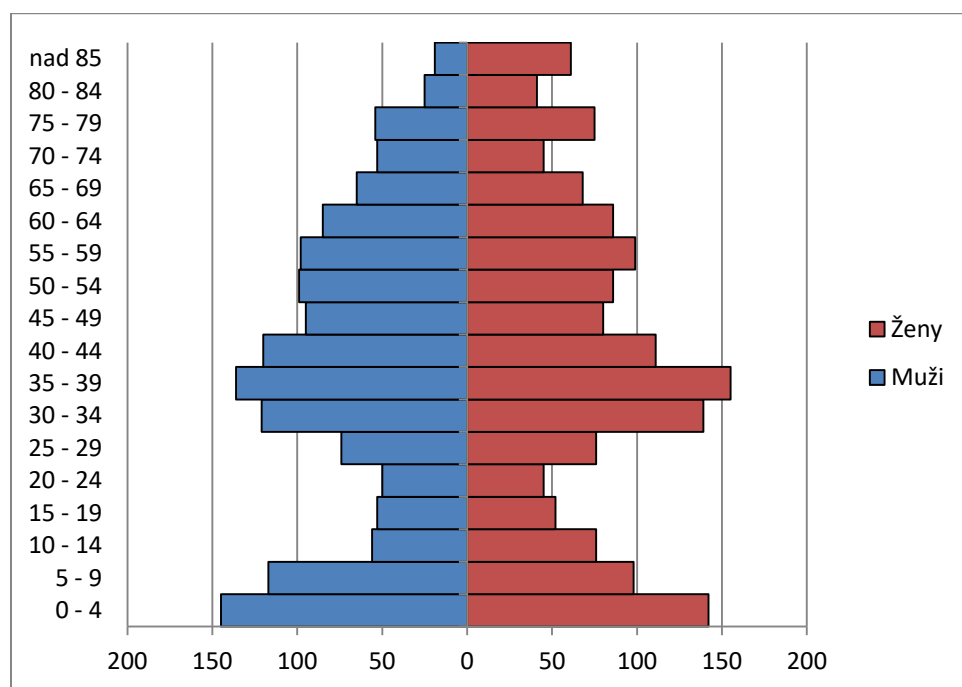

Zdroj: Statistik at. 2017

Obec Kittsee je známa svým pěstitelstvím. Pěstují se zde ve velkém především meruňky, ale také hrozny révy bílé. Většímu rozvoji města napomohl především rok 1989, ve kterém došlo k pádu železné opony, a obec tak byla otevřena novým příležitostem, zejména těm pracovním. V souvislosti s tímto oficiální web Kittsee (2019) poukazuje na přínosnou polohu, která je obklopena třemi důležitými evropskými hlavními městy, jsou to Vídeň, Bratislava a Budapešť. Toto má vliv na mezinárodní spolupráci a existenci mezinárodních firem. Významným činitelem v obci je i obchodní park ICP Kittsee. V tomto obchodním parku jsou umístěny průmyslové strojírenské podniky, podniky zabývající se elektronikou a výrobou spotřebního zboží.

Na území této rakouské příhraniční obce bylo k 1. 1. 2019 evidováno celkem 3 250 obyvatel, z čehož v Kittsee-Zenter bylo zjištěno 416 a v Kittsee-Umgebung 2 834 obyvatel (Statistik.at. 2019). Z grafu č. 3 je patrné, že nejvíce obyvatel (58 %) se nachází ve věkové skupině 15-64 let. 25 % pak tvoří děti ve věku 0-14 let a 17% zastupuje osoby ve věku 65 a více. Děti do 10 let tvoří velmi početnou skupinu, protože nově přistěhovaní obyvatelé jsou většinou mladé rodiny.

Graf č. 3: Struktura obyvatel Kittsee podle věku a pohlaví v roce 2016

Zdroj: Data.gv.at 2019

Tab. č. 1 zachycuje vývoj počtu obyvatel a cizích státních příslušníků žijící v obci Kittsee za roky sčítání lidu. Lze pozorovat znatelný nárůst podílu Slováků žijících v obci, kdy oproti roku 1981 v roce 2011 vzrostl o 11,4 %. K roku 2015 dle rakouského statistického úřadu (2019) tvořili Slováci 32,1 %, Maďaři 6,1 %, kdy celkový počet obyvatel byl 2 774. Porovnáme-li rok 2001 a aktuálně dostupná data z roku 2019, počet obyvatel se téměř zdvojnásobil. Právě díky blízkosti ke slovenskému hlavnímu městu, v němž se ceny bytů drží poměrně dost vysoko a bydlení si tam může dovolit jen málo občanů, stala se tato rakouská obec oblíbenou lokalitou pro bydlení mnoha Slováků, kteří tak přispívají k nárůstu celkového počtu obyvatel Kittsee. Hraniční obec Kittsee se tak vedle obce Wolfsthal a Berg stala jednou s nejvyšším procentem slovenských občanů v okrese Neusiedl am See (Statistik at. 2017).

Tab. č. 1: Vývoj počtu obyvatel v Kittsee v letech 1981 – 2011

Rok	Počet obyvatel	Cizinci (absolutní počet)	Maďaři (v % populace)	Slováci (v % populace)	Jiné cizí země (v % populace)
1981	2695	32	0	0	1,5
1991	2505	62	0,3	0,4	2,4
2001	1876	62	0,2	1,5	3,6
2011	2176	99	3,1	11,4	6

Zdroj: Statistik.at. 2019

Tabulka č. 1 ukazuje, že kolem roku 2000 se zastavil trend poklesu počtu obyvatel z 80. a 90. let. Začalo docházet k jeho nárůstu především díky imigrantům ze Slovenska.

Jak uvádí Markušová (2011) Slováci přispívají k růstu oblasti výrazně, neboť dříve zaznamenávala obec spíše klesající trend, co se počtu obyvatel týče. Dále uvádí faktickou proměnu charakteru zástavby, a naopak nechut podílení se nových občanů na tvorbě a udržování sociálního života v obci, což dokazuje i existence jen několika málo míst, kde se obyvatelé mohou scházet. Příkladem tohoto může být dětské hřiště.

Důležitým faktorem suburbii je možnost dopravní dostupnosti do většího města, kam většina obyvatel dojíždí do zaměstnání, či do škol. Kittsee zaznamenalo v minulosti optimální rozvoj dopravy, díky němuž je v současnosti přes Kittsee vedena nová modernizovaná železniční trať Vídeň-Bratislava (Kittsee, 2019). Ve své práci Markušová (2011) poukazuje na existenci tří přístupových směrů do obce. Jímí jsou cesta přes obec Berg a následný hraniční přechod, přeshraniční přechod Jarovce a přímé napojení na hlavní město Slovenska, které vede před Kopčany (přes hraniční přechod Bratislava-Peržalka – Kittsee), ale je zde průjezd dovolen jen cyklistům. Část Slováků tuto cestu využívá i přes zákaz vjezdu autům. K rozvoji obce přispívají zásady regionálního rozvoje (RIS, 2011), kdy je pozornost věnována zejména rozvoji dobrého dopravního napojení, zejména rozvoji vysoce kvalitních železničních spojení, trasy Vienna-Parndorf-Kittsee-Bratislava. Co se týče občanské vybavenosti, v obci se nachází mateřská škola, základní škola, střední škola, hudební konzervatoř a celá řada dalších služeb pro veřejnost.

Ceny bytů v Kittsee dosahují na základě dat slovenského webu zaměřeného na reality TOP Reality (2019) za rodinný dům v tiché části Kittsee se zastavěnou plochou 115 m²

166 000,00 eur. Ceny třípokojových bytů se poté pohybují v rozmezí od 48 000,00 do 242 490,00 eur.

5.2.1 Terénní průzkum v Kittsee

Suburbánní výstavba probíhá téměř kolem celého obvodu obce (viz obr. č. 20). Není zde taková koncentrace nových domů, jako je tomu v Rajce.

Obr. č. 20: Nové domy (černé) a rozestavěné (oranžové) a komerční zóna na západním okraji v Kittsee

Zdroj: ArcCollector 2019

Výjimkou je komerční suburbanizace ve vnitřní části obce (obchod LagerHaus s nabídkou zahrádkářských potřebami).

Zóna komerční suburbanizace vznikla v západní části obce (viz obr č. 21). Nachází se zde sklad palet, Josef Steiner – prodejna lešení, ploty, zábradlí, sklad. Je zde i velký obchodní dům (jednotlivé názvy obchodů viz obr. č. 22), Penny market a prodejna automobilů Hyundai. Tato komerční zóna se v současnosti rozšiřuje o další budovy.

Obr. č. 21: Kittsee – obchody v západní části obce tvoří velkou plochu komerční suburbanizace

Zdroj: Mapy.cz 2017

Obr. č. 22: Kittsee – obchody v západní části obce tvoří velkou plochu komerční suburbanizace

Zdroj: Sládeček 2019

Rezidenční suburbanizace vznikla téměř kolem celého obvodu obce. Stavěly se a stále staví i domy uvnitř obce (viz obr. č. 23). Velká koncentrace nové výstavby je v západní části (viz obr. č. 24) v blízkosti prodejny Hyundai a celé komerční zóny. Byl zde vybudován velký komplex bytových domů (viz obr. č. 26 a 27). V okolí jsou rodinné domy několika málo typů, postavené podle jednotného plánu. Většina domů už je dostavěna (viz obr. č. 25). Byty jsou v cenové kategorii 4 – 8 milionů Kč. Ulice jsou vyasfaltované, jsou zde chodníky, osvětlení, dětská hřiště a poštovní schránky. Na zvonkách tvoří slovenská jména naprostou většinu. Nejsou žádné prvky anonymizace.

Obr. č. 23: Kittsee – ukázka architektury

Zdroj: Sládeček 2019

Obr. č. 24: Kittsee – ukázka architektury

Zdroj: Mapy.cz 2017

Obr. č. 25: Kittsee – bytové domy v oblasti Steinfeldsiedlung – stávající výstavba a probíhající výstavba v západní části obce v blízkosti areálu s bytovými domy

Zdroj: Sládeček 2019

Obr. č. 26: Kittsee - bytové domy v oblasti Steinfeldsiedlung

Zdroj: Petříková 2019

Obr. č. 27: Kittsee – orientační plán areálu bytových domů v oblasti Steinfeldsiedlung

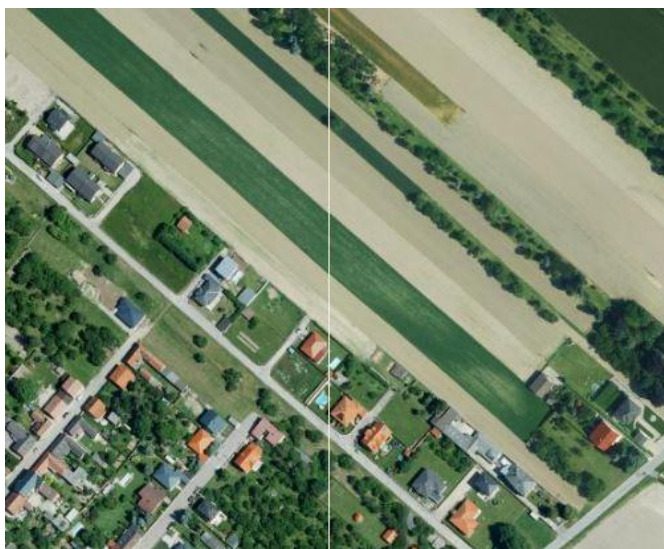

Zdroj: Petříková 2019

Většina ulic mezi novými rodinnými domy v ostatních částech obce je vyasfaltovaná. Štěrkované jsou některé nové kratší ulice.

Lokalita na východní straně obce u cyklostezky vedoucí do Petržalky je tvořená v rovině postavenou nekompaktní zástavbou, která nenavazuje na původní zástavbu. Jedná se o byty nižší cenové kategorie do čtyř milionů. Domy jsou malé rodinné nebo řadové, bez garáží, bez bazénu. Lokalita nemá dostavěnou infrastrukturu, cesty jsou hliněné nebo štěrkové. Malé zahrady u domů i veřejná prostranství jsou neupravená.

Obr. č. 28: Kittsee – méně vybavená lokalita levnějších domů na východní straně obce

Zdroj: Mapy.cz 2017

Zajímavá lokalita odlišná od ostatních se nachází v severozápadní části obce u silnice ve směru na Berg. Jedná se o téměř 30 dvojdomků (viz obr. č. 29). Jsou to domy střední cenové kategorie 4 – 8 milionů Kč. Lokalita byla vystavěná jednou firmou, má unifikovaný styl (viz obr. č. 30). Asfaltové ulice jsou bez chodníků, je zde pouliční osvětlení a poštovní schránky. Prvky gated cummunity se nevyskytují. Je zde dětské hřiště s lavičkami (viz obr. č. 31). Lokalita není zcela anonymní, ulice jsou zklidněné. Auta musí jezdit krokem, děti si tedy mohou hrát na ulici. Nevýhodu představuje jen jeden vjezd pro auta. To je velmi nepraktické dopravní řešení.

Obr. č. 29: Kittsee – dvojdomky v severní části

Zdroj: Mapy.cz 2017

Obr. č. 30: Kittsee – Dvojdomky se zklidněnými ulicemi

Zdroj: Petříková 2019

Obr. č. 31: Kittsee – dětské hřiště v lokalitě dvojdomků

Zdroj: Petříková 2019

6. SLEDOVANÉ OBCE V MÉDIÍCH

6.1 Migrace

Domov.sme píše v roce 2009 o 500 Slovácích žijících v Rajce (z celkových 3000 obyvatel). Vztahy mezi oběma národy jsou dobré. Slováci vlastní cca 160 nemovitostí z 900. Do obce se stěhují především mladé rodiny. Ceny pozemků se pohybují od 90 do 175 eur za metr čtvereční (Sme 2009a).

Jeden ze slovenských magazínů například komentuje tuto situaci následovně: „*Kittsee vypadá přesně jako jakákoli jiná rakouská vesnice. Ulice jsou lemovány jednopodlažní nebo dvoupodlažními domy, občas chodí kolem důchodce na starém kole a hlavní náměstí je opuštěné v pracovní den ráno. Na rozdíl od většiny rakouských vesnic, které čelí vylidňování venkova, roste Kittsee masivně. Tolik, že malé město pomalu dosahuje svých limitů*“. V článku je poukazováno na dobrou dopravní dostupnost obce, jak autobusem, vlakem, tak po dálnici v kombinaci s klidným prostředím. Dálnice D2 je ovšem v současné době na dva měsíce uzavřena. V současnosti je obec atraktivní zejména pro mladé rodiny s dětmi. SME (2015) článek uzavírá tím, že Slováci se zde již integrovali a stali se součástí

místní komunity. Volksgruppen v roce 2018 poukázal na to, že obec se díky přílivu Slováků stala jednou z nejrychleji rostoucích obcí v Rakousku.

6.2 Soužití více národností

Starosta říká, že Slovákům často na úřadě tlumočí maďarský soused. Slováci už tvoří 3000 z 5000 obyvatel. Muži obou národností spolu hrají fotbal a ženy se potkávají v klubu matek. V mateřské školce je 15 dětí ze 75 slovenských. Základní školu nenavštěvuje žádný Slovák. V obci začal podnikat i první Slovák se svou cukrárnou. Obyvatelé se někdy domlouvají i německy.

Maďarský tisk popisuje soužití mezi národy pozitivně, ale zmiňuje přetrvávající jazykovou bariéru, kdy se Maďaři odmítají učit slovensky, protože přece žijí doma v Maďarsku, a někteří Slováci zase nechtějí se učit maďarsky. Popisuje spory mezi staro a novousedlíky kvůli rozdílnému životnímu stylu, které ale s národností nic společného nemají. Jedná se o parkování nebo venčení psů maďarštiny (Hetí Világgazdaság 2017). Podle rozhovoru se starostou žije v Rajce o něco víc než 300 Slováků a jejich imigrace začala v roce 2006. Mezi imigranty nejsou žádní Rakušané. Objevují se běžné spory typické pro suburbánní obce kvůli rozdílnému životnímu stylu staro a novousedlíků, ale bez národnostního pozadí (Tyzden 2008). V roce 2012 byly v Rajce protesty členů krajně nacionalistické strany Jobbik, kteří přijeli z maďarského vnitrozemí rozrušení reklamou slovenské realitní kanceláře, že se Rajka má stát součástí Bratislavy. Nadsázku pochopili jako vážné ohrožení Maďarska (Hospodáske Noviny 2015).

Slováci se účastní místních komunálních voleb, protože mají volební právo na komunální úrovni jako občané státu EU. Český novinář Luboš Palata slovenskou migraci vítá jako cestu k opravdovému evropanství bez hranic mezi státy, ale současně zmiňuje i výhrůžky maďarských nacionalistů z Budapešti Slovákům (Lidovky 2008). Možný budoucí problém, maďarský novinář vidí v otázce, jestli budou chtít stále početnější Slováci ovládnout zastupitelstvo, kde zasedají Maďaři. To by mohlo vyvolat odpor Maďarů i z jiných obcí. Většina Slováků se zatím v komunální politice angažovat nechce, protože dojíždí do Bratislavy, a především jim v tom brání nedostatečná znalost maďarštiny (Hetí Világgazdaság 2017). Maďarští starousedlíci jsou rádi, že mohou výhodně prodávat pozemky Slovákům, ale na druhou stranu vidí změny v obci jako příliš rychlé. Starosta myslí, že obec už problémy překonala a situace se uklidnila (Ujszo 2015).

Rakušané si na Slováky již zvykli: „*Mají tu právo na život. Je lepší je přivítat*“. Falter (2009). Rakousko je atraktivní zejména z pohledu ceny za nemovitosti, jak již bylo diskutováno výše v textu. Obec Kittsee toto pochopitelně splňuje. Hlavním důvodem je jeho poloha v okrajové části Rakouska, při samotné hranici se Slovenskem. Obec je značně vzdálená od hlavního rakouského města Vídně, proto se nikdy nestala pro samotné Rakušany zajímavým místem pro život a ceny se zde držely nízko. Co nebylo atraktivní pro samotné Rakušany, se stalo atraktivní pro Slováky, kteří mají obec v dojezdové vzdálenosti od Bratislavy, kam většina dojíždí do zaměstnání. Navíc dle Falter (2009) tomuto faktu přispívá i rakouský sociální systém, kdy i Slováci mohou získat, jako občané EU, veškerou podporu na úrovni Rakušanů.

6.2 Ceny nemovitostí

Web *Zprávy aktuálně* v roce 2009 popisuje situaci v Rajce, kde je možné koupit dům za cenu bytu v Bratislavě nebo i levněji. „Menší dvoupokojový byt nabízejí realitní kanceláře už pod milionem (slovenských) korun. Třípokojový byt o výměře 76 metrů čtverečních s vlastní garáží vyjde podle aktuálních nabídek na necelých 1,6 milionů korun.“ Výhodou Maďarska je nižší daň z pozemků oproti Slovensku. Mateřská škola zaměstnala i dvě slovenské učitelky. Developeři dokonce slibují zajištění soukromé záchranky, která by pacienty vozila do Bratislavy do nemocnice (Aktuálně 2009). Cen nemovitostí se pohybují okolo 1 000 eur za m². Třípokojový byt stojí 62 000 eur a čtyřpokojový byt 83 000 eur (Cas.sk 2015). Ceny stavebních parcel od roku 2005 vzrostly z 15 až 20 eur na 60 až 80 eur v roce 2015. Tím se Rajka cenově vyrovnala obci Šamorín na slovenské straně přehrady Gabčíkovo. Ceny klesají až v dalších obcích se zvyšující se vzdáleností od Bratislavy a slovenské hranice (Hegyeshalom, Levél nebo Dunasziget). Výjimkou je jen lázeňské okresní město Mosonmagyaróvár s cenami na úrovni Rajky (Hospodáske Noviny 2015). Maďarský deník migraci Slováků také vysvětluje rozdílnými cenami, kdy byt v Rajce se dal koupit za 40 000 eur ve stejnou dobu, kdy byt v panelovém domě na sídlišti Petržalka v Bratislavě stál 55 000 eur (Heti Világgazdaság 2017).

Na zajímavý trh s realitami upozorňuje SME (2009b), kdy uvádí Kittsee jako jednu z alternativ levnějšího bydlení (vztaženo ke slovenským městům, zejména pak k Bratislavě). O bydlení v rakouské obci usilují různé skupiny lidí. Přes mladé bezdětné páry, až po důchodce. Nejsilnější skupinu však tvoří věková skupina 25-35 let, nejčastěji v ní jsou zahrnuty rodiny s dětmi. Toto se také odráží ve finančních možnostech a v typu bydlení.

Lidé zde hledají jak bydlení v nájemním domu, tak rekreační domky, až po velké rodinné domy se zahradou. Zájem je také o stavební pozemky.

7. ZÁVĚR

V této práci byla stručně popsána suburbanizace okolo Bratislavy, která zasahuje i do Rakouska a Maďarska. Z rakouských suburbií byla vybrána obec Kittsee a z maďarských obcí Rajka, které byly blíže charakterizovány, protože v nich Slováci už tvoří velkou část populace. Z těchto důvodů byly objektem našeho terénního průzkumu.

V Kittsee v 90. letech docházelo k úbytku obyvatelstva, které se stěhovalo z této periferie Rakouska do větších měst. V Rajce počet tehdy především ještě maďarských obyvatel jen stagnoval.

Kittsee leží blíže k Bratislavě než Rajka, ale nabízí dražší nemovitosti a parcely. Rajka je přes větší vzdálenost skvěle dostupná z Bratislavy rychlostní silnicí a také železnici.

Počet obyvatel v obou obcích s trvalým pobytem je podobný mezi 3 000 – 3500 v každé. Skutečný počet obyvatel je možné podle počtu domů odhadnout na cca 5000 v Rajce. V Kittsee je možné odhadnout skutečný počet obyvatel na cca 4500, protože je zde už dokončeno velké množství bytů. V obou obcích bude v příštích letech pokračovat nárůst počtu obyvatel, až budou dokončené rozestavěné bytové a rodinné domy. V Kittsee je větší podíl dětí i seniorů než v Rajce. Dostupná data z obou států na úrovni obcí bohužel nejsou zcela srovnatelná, neboť pochází z různých let. Proto se dá usuzovat, že i v Rajce je dnes počet dětí větší než roku 2011.

Terénním průzkumem bylo zjištěno, že v Rajce Slováci žijí především v rodinných domech, bytových domů je zatím jen malý počet, i když se staví další, v Kittsee se vyskytuje i více bytových domů. V Kittsee se nové domy nacházejí ve většině okrajových částí obce po menších skupinách. V Rajce se většina nových domů soustředí na východním okraji obce. V Rajce je větší variabilita architektury nových domů s různými originálními návrhy. V Kittsee je více ulic se stejnými standardizovanými modely domů postavených v rámci jednoho většího projektu.

V Kittsee se obyvatelé setkávají v centru v oblasti staré zástavby, protože nová zástavba se rozrůstá se okolo centra téměř po všech okrajích. V bytovém komplexu obyvatelé

mají dětské hřiště jako společné místo pro setkávání. V Rajce v nové čtvrti slouží pro setkávání obyvatel restaurace a dětské hřiště.

Kittsee nabízí mnohem více obchodů i supermarket díky komerční suburbánní zóně na okraji obce (viz obr. č. 22) oproti Rajce, kde je jen několik menších obchodů. V Kittsee jsou lokalizovány také podniky průmyslové, konkrétně strojírenské a elektrotechnické podniky. Rajka byla zemědělskou obcí. Kittsee obecně nabízí větší občanskou vybavenost, protože zde je i střední škola a hudební konzervatoř. V Rajce je jen mateřská a základní škola. V Rakousku štedrý sociální systém představuje větší lákadlo pro Slováky než ten skromnější maďarský.

Bylo zjištěno, jak slovenskou migraci zachycují média. V Česku, Slovensku a Rakousku média ji hodnotí pozitivně. V Maďarsku jsou média opatrnější a kritičtější k tomuto jevu.

V Rajce maďarština představuje samozřejmě větší jazykovou bariéru než němčina v Kittsee. Slováci s Maďary komunikují i anglicky a německy. V současné době nejsou národnostní spory Slováků ani s Rakušany ani s Maďary. V Rajce byly v letech hospodářské krize a horších vztahů mezi Slovenskem a Maďarskem (2008 – 2012) protesty maďarských nacionalistů. V Rakousku Rakušané proti Slovákům neprotestovali i z toho důvodu, že území kolem Kittsee pro ně dlouhou dobu představovalo jen periferii u železné opony. Dnes jsou rádi, že Slováci tuto oblast oživilí a utrácejí zde.

8. POUŽITÉ ZDROJE

Literatura

CROSS-BORDER NEWSLETTER (2015): A Cross-border Suburbanisation Process. (4) 4 s.

DILLINGER, T. (2004): Facing suburbanisation in the area of Bratislava. The border between Austria and Slovak Republic. *Urbani Izziv*, 15 (2), s. 121 – 124.

FERENČUHOVÁ, S., a kol. (2009): Město: proměnlivá ne/samozřejmost. 1. vydání. Brno. Masarykova univerzita v Brně, Mervart. ISBN 978-80-86818-86-3.

GALČANOVÁ, L. (2012): Proces suburbanizace v kulturní perspektivě – teoretická přehledová stat'. *Sociológia* 44 (1), s. 5 - 33.

HNILÍČKA, P. (2005): Sídlní kaše. *Literární noviny*, 2005a, 16(40), s. 3-10.

HRŮZA, J. 1997): Úvodem. Územní plánování a urbanismus, roč. 24, č. 1-2.

KOSTELECKÝ, T., ČERMÁK, D. (2004): Metropolitan Areas in the Czech Republic. Praha: SoÚ AVČR.

MARKUŠOVÁ, B. (2011): CEZHRANIČNÁ REZIDENČNÁ MIGRÁCIA, Bratislavčania v rakúskom pohraničí. Diplomová práce. Univerzita Komenského v Bratislavě, Fakulta sociálních a ekonomických věd, Ústav sociální antropologie. Bratislava, 80 s.

NOVOTNÝ, L. (2016): Urban development and migration processes in the urban region of Bratislava from the post-socialist transformation until the global economic crisis. Urban Geography, 37 (7), s. 1009-1029.

OECD (2018): Rethinking Urban Sprawl: Moving Toward Sustainable Cities. OECD Publishing, Paris. 15 s.

OUŘEDNÍČEK, M., a kol. (2008): Suburbanizace.cz. Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Urbánní a regionální laboratoř, Praha, 96 s.

OUŘEDNÍČEK, M. (2002): Suburbanizace v kontextu urbanizačního procesu. In Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky, 1. vydání, Praha: Ústav pro ekopolitiku, s. 39-54.

SLAVÍK, V., a kol. (2011): Development of suburbanization of Slovakia on the example of the Bratislava region. Urban Regions as Engines of Development, Polish Academy of Science, s. 35-58.

SÝKORA, L. (2002): Suburbanizace a její důsledky: výzva pro výzkum, usměrňování rozvoje území a společenskou angažovanost. Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky. Praha. Ústav pro ekopolitiku. s. 9-19.

SÝKORA, L. (2003): Suburbanizace a její společenské důsledky. Sociologický časopis, 39 (2), s. 217-234.

ŠVEDA, M. (2012): TRANSFORMÁCIA ZÁZEMIA BRATISLAVY POD VPLYVOM SUBURBANYZAČNÝCH PROCESOV. Disertační práce. Univerzita Komenského v Bratislavě, Přírodovědecká fakulta, Katedra regionální geografie, ochrany a plánování krajiny. Bratislava, 179 s.

TUNKA, M. (2012): Úvod k tématu suburbanizace. Urbanismus a územní rozvoj. 15 (5), s. 10 – 11.

Internetové zdroje

Aktuálně (2009): *Slováci nezadržitelně obsazují severní Maďarsko*. [online]. [cit. 2019-08-20]
Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/slovaci-nezadrzitelne-obsazuji-severni-madarsko/r~i:article:649465/>

CAS.sk (2015): *Prihraničnú obec Rajka obsadili Slováci: Ako ich tam prijali maďarskí obyvatelia?* [online]. [cit. 2019-08-20]. Dostupné z:
<https://www.cas.sk/clanok/335893/prihranicnu-obec-rajka-obsadili-slovaci-ako-ich-tam-prijali-madarski-obyvatelia/>

Data.gv.at (2019): Open Data Österreich. *Katalog Bevölkerung nach Geschlecht und Alter*. [online]. [cit. 2019-08-20]. Dostupné z:
<https://www.data.gv.at/katalog/dataset/4fe5ce3e-4781-47ab-afe4-0f2c1a649101>

Falter (2009): *Slovaks Buy Lower Austria, Austria's lower costs and higher standard of living lure Slovakia*. [online]. [cit. 2019-08-22]. Dostupné z: <https://www.falter.at/the-vienna-review/2009/slovaks-buy-lower-austria>

Hospodárske Noviny (2015): *Ďalšia časť Bratislavy? V Rajke už žije väčšina Slovákov*. [online]. [cit. 2019-08-20]. Dostupné z: <https://hnonline.sk/svet/563171-dalsia-cast-bratislavy-v-rajke-uz-zije-vacsina-slovakov>

Heti Világgazdaság (2017): *Ilyen a békés magyar-szlovák együttélés: van is, meg nincs is*. (Takové je mírumilovné maďarsko-slovenské soužití: existuje i ne) [online]. [cit. 2019-08-25]. Dostupné z:
https://hvg.hu/gazdasag/20170320_Ilyen_a_bekes_magyarszlovak_egyutteleles_van_is_meg_nincs_is

Index (2012): *Rajkán egyre több a szlovák állampolgár*. [online]. [cit. 2019-08-21]. Dostupné z: <https://index.hu/belfold/hirek/2012/02/22/rajka/>

Kittsee (2019): *Oficiální web obce*. [online]. [cit. 2019-08-23]. Dostupné z:
<https://www.kittsee.at>

KSH.hu (2018): Maďarský statistický úřad. [online]. [cit. 2019-08-09]. Dostupné z:

<http://www.ksh.hu>

KSH.hu (2013): *Sčítání lidu v roce 2011*. Maďarský statistický úřad. [online]. [cit. 2019-21-09]. Dostupné z: http://www.ksh.hu/nepszamlalas/tablak_teruleti_08

http://www.ksh.hu/apps/hntr.telepules?p_lang=EN&p_id=26587

Lidovky (2008): *Rajka aneb první evropští Slováci*. [online]. [cit. 2019-08-09]. Dostupné z:

https://www.lidovky.cz/noviny/rajka-aneb-prvni-evropsti-slovaci.A081114_000040_ln_noviny_sko

Mandiner (2010): *Rajkaig jár a pozsonyi BKV*. [online]. [cit. 2019-08-09]. Dostupné z:

https://mandiner.hu/cikk/20101228_rajkaig_jar_a_pozsonyi_bkv

Mapy.cz (2019): *Rajka, Kittsee*. [online]. [cit. 2019-08-09]. Dostupné z:

<https://mapy.cz/zakladni?x=17.1528225&y=47.9024877&z=10&source=osm&id=84634>

MUSIL, J. (2001): Vývoj a plánování měst ve střední Evropě v období komunistických režimů. Sociologický časopis. Praha. Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta. 3/2001 (37). [online]. [cit. 2019-09-20]. Dostupné z:

http://sreview.soc.cas.cz/uploads/7cea41b5665767cbdc0e2443c161762422878d7_144_01-3MUSIL.pdf

Rajka (2019): *Rajka – oficiální web obce*. [online]. [cit. 2019-08-20]. Dostupné z:

<https://rajka.asp.lgov.hu/>

RIS (2011): *Landesrecht konsolidiert Burgenland: Trennung der Gemeinde Kittsee § 0, Fassung vom 25.12.2011*. [online]. [cit. 2019-08-09]. Dostupné z:

<https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/Landesnormen/LBG30000311/LBG30000311.pdf>

SME (2019): Maďarskú diaľnicu prepoja s hranicou pri Rajke na jar budúceho roku. [online]. [cit. 2019-08-09]. Dostupné z: <https://ekonomika.sme.sk/c/22110762/madarsku-dialnicu-prepoja-s-hranicou-pri-rajke-na-jar-buduceho-roku.html#ixzz5zPJEVIDO>

SME (2015): *A Slovak village in Austria*. [online]. [cit. 2019-08-09]. Dostupné z:

<https://spectator.sme.sk/c/20971487/slovaks-austria-kittsee.html>

SME (2009a): *Maďari a Slováci žijú v Rajke ukážkou*. [online]. [cit. 2019-08-20]. Dostupné z:

<https://domov.sme.sk/c/5049839/madari-a-slovaci-ziju-v-rajke-ukazkovo.html>

SME (2009b): *SLOVAKS ARE BUYING PROPERTIES IN HUNGARY AND AUSTRIA CLOSE TO BRATISLAVA*, *Cross-border market attracts buyers*. [online]. [cit. 2019-08-20]. Dostupné z: <https://spectator.sme.sk/c/20034634/cross-border-market-attracts-buyers.html>

Suburbanizace (2008): *Suburbanizace, co to je a jaké má podoby?* [online]. [cit. 2019-08-09]. Dostupné z: http://suburbanizace.cz/01_teorie_suburbanizace.htm

Statistik.at (2019): *Statistik Austria*. [online]. [cit. 2019-08-20]. Dostupné z: http://www.statistik.at/web_de/statistiken/index.html

Topreality (2019): *Kittsee*. [online]. [cit. 2019-08-22]. Dostupné z: https://www.topreality.sk/vyhľadavanienehnuteľnosti.html?type%5B%5D=104&form=1&obec=19007&n_search=search&gpsPolygon=&searchType=string&page=estate&sort=price_asc

Tyzden (2008): *Niektorí sa boja, ja nie*. [online]. [cit. 2019-08-20]. Dostupné z: <https://www.tyzden.sk/casopis/2267/niektori-sa-boja-ja-nie/>

Ujszo (2015): *Rajka: összetartóbb a szlovák negyed*. (Rajka: slovenská čtvrť je soudržnější) [online]. [cit. 2019-08-20]. Dostupné z: <https://ujso.com/regio/rajka-osszetartobb-a-szlovak-negyed>

Volksgruppen (2018): *Kittsee je vďaka Slovákom najrýchlejšie rastúca obec v celom Rakúsku*. [online]. [cit. 2019-08-20]. Dostupné z: <https://volksgruppen.orf.at/v2/slovaci/stories/2893185/>

Wikipedie. (2019): *Obec Rajka*. Maďarská verze Wikipedie. [online]. [cit. 2019-08-21]. Dostupné z: <https://hu.wikipedia.org/wiki/Rajka>

PŘÍLOHA 1

Zjišťované charakteristiky lokalit při terénním průzkumu

Název

Poloha

Charakteristiky lokality

Charakteristiky bytové výstavby

Upravenost veřejného prostranství

Silnice/cesty

Chodníky

Osvětlení

Poštovní schránky

Lavičky

Dětská hřiště

Hlídací agentura

Závora

Zákaz vstupu

Plot

Kamery